

Mattilsynets sluttrapport - Tilsyn med ledningsnett 2012

Vedlegg 1 Veiledning til kravpunktmal med virkemiddelbruk

Kravpunktene gjennomgås her i den rekkefølgen de sto i kravpunktmalen.

• **Transportsystemets utforming og tilstand**

Krav i drikkevannsforskriften § 13

Materialer i transportsystemet, som kommer i kontakt med vann i vannforsyningssystem, må ikke kunne avgi stoffer til vannet som kan medføre fare for helseskade eller som kan føre til en uakseptabel endring i vannets sammensetning, herunder forringelse av vannets sensoriske egenskaper, jf § 13 første ledd.

Transportsystemet skal være tilstrekkelig dimensjonert og tilrettelagt slik at kravene til tilfredsstillende vannkvalitet og -mengde kan opprettholdes under reparasjons- og vedlikeholdsarbeider, renhold med mer, jf § 13 annet ledd.

Utdyping til kravpunktet:

Innledningsvis ønsker vi å få en oversikt over hele transportsystemets størrelse og oppbygging, men tilsynet vil senere ha hovedfokus på ledningsnettet inkl. kummer, men ikke høydebasseng.

Transportsystemet omfatter hele ledningsnettet med høydebasseng, pumpestasjoner, kummer og andre installasjoner. Få informasjon om utforming av transportsystemet (lengde, om det er ringsystem/ grensystem, endeledninger, evt. parallelle ledninger ved sårbare punkter (for eksempel elve- eller fjordkryssing), ulike trykksoner, plassering av høydebasseng osv.).

Viktige momenter for å kunne vurdere kravpunktet vil være:

- Vannverkets vurdering av tilstanden til ledningsnett og kummer: Vi er ute etter å finne ut hvordan vannverket selv vurderer tilstanden, og om de har et bevisst forhold til, og tilstrekkelig oversikt over tilstanden til ledningsnettet og kummene.
Kriterier for vurdering av tilstand:
 - Ledningsnett: alder på ledningene, materialtyper og -kvalitet, teknisk tilstand (korrosjon), vurderinger av hvordan vannkvaliteten/ forhold i grunnen påvirker de ulike materialene, lekkasjetap osv.
 - Kummer: alder, utforming, ventiltyper, spesielt type brannventiler, drenering, funksjonalitet (mulig å åpne/ stenge ventilene).
- Hvilke kriterier har vannverket satt for valg av ledningsstrekke for vedlikehold og fornying, og saneringsplaner: Vannverket bør ha et sett med kriterier som gir dem et godt verktøy for hvordan de skal prioritere behov for vedlikehold og fornying av ledningsnettet.
Oversikt over alle brudd på ledningsnettet, type materialer og dimensjoner på ledningene som får brudd, lekkasjetap, resultater fra lekkasjesøk, bruddfrekvens, spesielt sårbare ledninger der brudd vil ha store konsekvenser kan være vurderinger som danner grunnlag for slike kriterier. For større vannverk vil det ofte være behov for å ha saneringsplaner for vannledningsnettet.
- Hvordan vannverket sikrer stabilt overtrykk: Opprettholdelse av overtrykk i hele ledningsnettet under alle driftsforhold er en effektiv barriere mot inntrengning av forurensninger. Mikroorganismer kan ikke trenge inn i ledningen gjennom lekkasjeåpning dersom det er en kraftig vannstrøm ut av denne åpningen. Ved dimensjonering av ledningsnettet er det viktig at det blir tatt hensyn til de betydelige

trykkvariasjonene som kan opptre ved forskjellig vannforbruk, for eksempel ved store vannuttak fra brannventiler, jf drikkevannsforskriften § 13 andre ledd nr 1.

Eksempel på funn og virkemiddelbruk

Dersom vannverket ikke kan vise til en tilfredsstillende vurdering av tilstanden på ledningsnett, ikke har gjort vurderinger av behov for vedlikehold og fornying av ledningsnett, eller ikke har kartlagt mulige farer i forhold til trykkforholdene på ledningsnett, varsles vedtak om at det må gjøres en kartlegging og risikovurdering av tilstand, trykkforhold og behov for vedlikehold og fornying av nettet, for å kunne sikre at kravene til tilrettelegging og dimensjonering i § 13 overholdes, jf drikkevannsforskriften § 5 fjerde ledd jf. § 13.

2. Beredskapsplan - ledningsnett

Hjemmel for tilsyn med beredskapen til vannverkene er i helse og sosialberedskapsloven § 2-1

Krav i drikkevannsforskriften § 11 jf. helse- og sosialberedskapsloven og forskrift om krav til beredskapsplanlegging.

Vannverket skal ha utarbeidet beredskapsplaner for å sikre levering av tilstrekkelige mengder drikkevann også under kriser og katastrofer i fredstid, og ved krig, jf drikkevannsforskriften § 11 andre ledd.

Forskrift om krav til beredskapsplanlegging § 3 stiller krav om at vannverk gjennom risiko- og sårbarhetsanalyser skal skaffe seg oversikt over hendelser som kan føre til ekstraordinære belastninger for virksomheten. Grunnlaget risiko- og sårbarhetsanalysen bygger på skal dokumenteres. I forskrift om krav til beredskapsplanlegging § 7 er det krav om at vannverket skal sørge for at personell som er tiltenkt oppgaver i beredskapsplanen er øvet og har nødvendig kompetanse.

Utdyping til kravpunktet:

Kartlegging av aktuelle uønskede hendelser på ledningsnett:

Vannverket skal ha kartlagt hvilke uønskede hendelser som kan være aktuelle. Eksempler på slike hendelser kan være: kritiske ledningsbrudd, innsug av forurensende stoffer til ledningsnett fra abonnenter, innsug av forurensninger til ledningsnett fra grøft, innsug av forurensninger som følge av undertrykk (for eksempel brannvannsuttak). Eksempelene er hentet fra Veiledning i økt sikkerhet og beredskap i vannforsyningen (mai 2006). For de aktuelle hendelsene skal vannverket ha vurdert sannsynlighet, konsekvens og fastsatt risiko (ROS - analyse).

Aktuelle tiltak dersom en uønsket hendelse skjer på ledningsnett:

Vannverket må i sin beredskapsplan ha planlagt hva slags tiltak som skal utføres.

Kompetent og øvet personell i beredskapssituasjoner:

Vannverket må sørge for at personell som har oppgaver på vannverket, eller er tiltenkt oppgaver i beredskapsplanen er øvet og har nødvendig kompetanse.

Eksempel på funn og virkemiddelbruk

Dersom vannverket ikke har utarbeidet beredskapsplan, eller dersom beredskapsplanen ikke omfatter en kartlegging av uønskede hendelser som kan skje på ledningsnett og tiltak som skal utføres dersom en hendelse skjer, eller ikke har gjennomført øvelse som omfatter aktuelt personell, varsles vedtak om å utarbeide beredskapsplan der risiko for uønskede hendelser på ledningsnett er kartlagt og aktuelle tiltak er fastsatt, og om øving av aktuelt personell, jf drikkevannsforskriften § 11.

3. Drift av ledningsnett

Krav i drikkevannsforskriften § 5

Vannverkseier skal påse at drikkevannet tilfredsstillende oppfyller kravene til kvalitet, mengde og leveringssikkerhet når det leveres til mottaker, jf drikkevannsforskriften § 5 første ledd. Vannverket må ha driftsrutiner som sikrer tilfredsstillende renhold av ledningsnett, og rutiner som sikrer at ledningsnett ikke forurenses når det utføres arbeid på ledningsnett, jf drikkevannsforskriften § 5 jf § 12 første ledd.

Utdyping til kravpunktet

Kriterier som utløser renhold av ledningsnett: Vannverkene skal ha vurdert behov for rengjøring av ledningsnett og ha rutiner som sikrer nødvendig rengjøring av nettet. For vannverk som har svært god rentvannskvalitet, og kan dokumentere lite beleggdannelse på ledningsnett, vil det ikke være nødvendig å ha rengjøring av ledningsnett med fast frekvens, men rengjøring ved behov. Ved slike rutiner må vannverket ha gjort en vurdering av hva som skal utløse behov for rengjøring av ledningsnett, for eksempel analyseresultater/ inspeksjon/ abonnentklager.

Ulike typer rengjøring: De vanligste metodene for rengjøring er vanlig spyling, høytrykksspyling og pluggkjøring med myk eller hard plugg.

Prøvetaking /desinfeksjon etter rengjøring/ arbeid på ledningsnett: Vannverket må ha rutiner som sikrer at ledningsnett er tilstrekkelig rengjort før ledningene tas i bruk. Desinfeksjon må alltid vurderes, og det skal foreligge gode faglige risikovurderinger for å konkludere med at det ikke er behov for desinfeksjon.

Vannprøver for bakteriologiske analyser etter rengjøring og arbeid på ledninger, må vurderes ut ifra bakgrunnen for hendelsen.

Tilrettelegging for tilfredsstillende renhold på nyanlegg: Vannverket må sørge for at det legges til rette for tilfredsstillende rengjøring ved etablering av nye ledninger, jf drikkevannsforskriften § 13 andre ledd nr. 2. Det bør være mulig å bruke renseplugg. Det må finnes nok spyleventiler med tilstrekkelig dimensjon, og spylevannet må kunne dreneres eller pumpes vekk.

Endeledninger med svært lavt vannforbruk: I "passivt vann" vil det kunne skje oppvekst av mikroorganismer og kjemisk påvirkning av vannet (endret pH). Det vil alltid være endeledninger hvor vannet ikke sirkulerer. For å hindre sedimentering og dårlig vannkvalitet, må dette tas hensyn til i drift av ledningsnett, for eksempel ved kontrollert tapping fra endeledninger.

Rutiner for å hindre forurensning ved reparasjoner på ledningsnett: Se veiledning under pkt. 4 risiko for innsug, underpunkt "Rutiner for å begrense innsug ved kontrollerte avstenginger".

Vurder om de har fokus på hygieniske forhold når de arbeider på ledningsnett.

Eksempel på funn og virkemiddelbruk

Dersom vannverket ikke har:

- kartlagt behovet for renhold av ledningsnett
- ikke har rutiner som sikrer tilfredsstillende renhold av ledningsnett
- ikke har rutiner som sikrer at ledningsnett ikke forurenses når det utføres arbeid på ledningsnett

varsles vedtak:

- om å kartlegge om renhold av ledningsnett er nødvendig for å opprettholde drikkevannets helsemessige trygghet
- eller om å etablere rutiner for å sikre tilfredsstillende renhold av ledningsnett

- og/ eller rutiner for arbeid på ledningsnett som skal sikre at ledningsnett ikke forurenses ved arbeid på nettet
- jf drikkevannsforskriften § 5, tredje og fjerde ledd.

4. Fare for innsug og tilbakeslag

Krav i drikkevannsforskriften § 5

Vannverket skal i sin internkontroll ha kartlagt mulige farer forbundet med drikkevannets helsemessige trygghet og ha styring med punkter og prosesser som er kritiske, jf drikkevannsforskriften § 5 tredje og fjerde ledd.

Dette betyr at vannverket skal ha kartlagt risiko, samt vurdert, planlagt og gjennomført tiltak for å forebygge innsug av forurenset vann til ledningsnett.

Utfyllende kommentarer til kravpunkt:

Kartlegging av omfang av lekkasjer: Vannverket bør ha data om samlet lekkasjetap og kunnskap om eventuelle deler av ledningsnett der lekkasjetapet er større enn ellers. Vannverkene skal oppgi % lekkasjetap fra ledningsnett i årlig innrapportering, dette finnes i MATS – sjekk det. For norske vannverk er gjennomsnittlig lekkasjetap på 31 %. (Vannverkernes innrapporterte data til VREG, sist publisert for 2005). Stort lekkasjetap indikerer stor forekomst av hull/utettheter, og kan bidra til risiko for innsug til ledningsnett under episoder med undertrykk.

Kartlegging av sårbare abonnenter

Her siktes det til typer av abonnenter som er spesielt sårbare for forurenset vann. Dette kan være institusjoner med personer som kan ha svakt immunforsvar, for eksempel: barnehager og helseinstitusjoner. Husdyrhold med fjørfe er også sårbar fordi fjørfe er spesielt mottakelig for *Campylobacter*-infeksjon. Andre typer sårbare abonnenter kan være næringsmiddelindustri der vannkvaliteten er en kritisk faktor for produksjonen. Vannverket bør ha oversikt over slike abonnenter og bør ha spesiell oppmerksomhet mot ledningsnett som fører vann fram til disse.

Kartlegging av drikkevannsledninger og kummer som ligger sammen med avløpsledning

Avløpsledninger vil alltid kunne ha lekkasje. Dersom drikkevannsledning er lagt i felles grøft med avløpsledning, gir dette derfor økt sannsynlighet for at et eventuelt innsug til drikkevannsledningen vil inneholde helsefarlig forurensing. Det samme gjelder kummer med både avløpsledning og drikkevannsledning. Slike kummer blir ekstra sårbare om de ikke har drenering. Vannverket bør ha kartlagt disse forholdene.

Rutiner for å begrense innsug ved kontrollerte avstenginger

Ved arbeid på ledningsnett som medfører kontrollert avstenging, bør vannverket ha rutiner for å begrense sannsynlighet for innsug av forurenset vann og å redusere konsekvensene om det likevel skulle skje. Viktige element her:

- unngå forurenset vann i grøften,
- begrense omfang av trykkløst nett så mye som mulig (evt. oppretthold svakt overtrykk under arbeidet)
- vurder behov for spyling og desinfeksjon etter gjennomført arbeid, før påkopling av vann
- vurder behov for varsling til berørte abonnenter

Kartlegging av abonnenter som kan innebære risiko for tilbakeslag

Vannverket bør ha kartlagt abonnenter med innretninger tilkoplett sitt interne vannledningsnett, slik at dette innebærer risiko for tilbakeslag av forurenset vann til vannverkets ledningsnett. Aktuelle eksempler på slike abonnenter er: ulike typer industri, verksteder, bensinstasjoner med vaskehaller, svømmebasseng, overrislingsanlegg,

havneanlegg, gartnerier. Vannverket skal ha vurdert risikoen, og behov for tiltak. Aktuelle kategorier av forurensende væske, og tekniske prinsipper for tilbakeslagssikring som anbefales benyttet er beskrevet i Norsk standard NS-EN1717. (Standarden er ikke noe myndighetskrav.)

Vannverket bør ha en helhetlig oversikt og eventuelt systematisk risikovurdering av forholdene nevnt ovenfor her. For store vannverk kan det være naturlig å avgrense dette kravet til at vannverket skal kartlegge og identifisere kategorier av abonnenter som kan innebære risiko for tilbakeslag (eks: bilvaskestasjoner), og ha planer for tiltak overfor disse kategoriene. For mindre vannverk kan det være naturlig å kreve at kartleggingen omfatter individuelle abonnenter som innebærer slik risiko.

Eksempel på funn og virkemiddelbruk

Dersom vannverket ikke har dokumentert følgende (ikke har tilfredsstillende internkontrollsystem på disse områdene);

- kartlegging av farer
- vurdering risiko
- planer for aktuell tiltak/ håndtering av farer

er hovedregelen at det varsles vedtak om å utarbeide, etablere og dokumentere slike rutiner og planer, jf drikkevannsforskriften § 5 tredje og fjerde ledd.

5. Prøvetakingsplan

Krav i drikkevannsforskriften § 12, jf også vedlegg tabell 4, 6.1 og 6.2 med fotnoter.

Vannverket skal ha en prøvetakingsplan for ledningsnett som beskriver tidspunkt/frekvenser, prøvetakingssted og analyseparametere for alle prøver som inngår i nettkontroll, samt enkel og utvidet rutinekontroll. Prøvetakingsplanen skal være representativ og i tilstrekkelig grad være risikobasert.

Utfyllende kommentarer til kravpunkt:

Er planen risikobasert?

Prøvetakingsplanen skal være risikobasert. Drikkevann skal oppfylle kvalitetskravene i vedlegget til forskriften, jf drikkevannsforskriften § 12 andre ledd. Prøvetakingsplanen skal gi et representativt bilde av kvaliteten på vannet, *jf vedlegget til forskriften* tabell 4, fotnote 2 og 3. Følgende forhold knyttet til ledningsnett bør inngå i denne vurderingen:

- Sårbare abonnenter og fordeling av disse geografisk
- Vannkvalitet ut fra behandlingsanlegget, bør vurdere om dette gir grunnlag for:
 - begroing i ledningsnett (relevante parametere, kimtall, farge, turbiditet)
 - korrosjon i ledningsnett (relevante parametere alkalitet, hardhet, pH, jern)
- Risiko for inntrenging av forurensing ved trykkløsepisoder, tilbakeslag og lignende
- Endeledninger med liten utskiftning av vann

Blir prøvetakingsplanen revidert?

Prøvetakingsplanen bør revideres jevnlig og ved behov, for å sikre at prøvetakingsplanen er representativ og risikobasert. Aktuelle forhold knyttet til ledningsnett som bør vurderes ved revisjon kan være:

- Erfaring fra tidligere prøvetaking
- Endret råvannskvalitet eller vannbehandlingsprosess?
- Vesentlig ny- eller ombygging av ledningsnett eller høydebasseng?
- Nytt forsyningsområde?
- Nye sårbare abonnenter?

Eksempel på funn og virkemiddelbruk

Vannverk som ikke har prøvetakingsplan i henhold til krav: Her skal det varsles vedtak om at vannverket må etablere slik plan.

Vannverk som har prøvetakingsplan, men der denne i for liten grad er risikobasert / representativ, eller der det ikke er foretatt tilstrekkelig revisjon: Her må virkemiddelbruk vurderes etter skjønn. Dersom disse manglene fører til at prøvetakingsplanen ikke kan dokumentere trygt vann som forutsatt, bør det varsles vedtak om at vannverket skal revidere prøvetakingsplanen i henhold til dette, eventuelt krav om å etablere rutiner for slik revisjon. Dersom manglene har mindre betydning påpekes plikt. Hjemmel: drikkevannsforskriften § 5 tredje ledd, jf. § 12.

6. Prøvetaking

Krav i drikkevannsforskriften § 5 jf § 12

Vannverket skal ha internkontroll for å dokumentere etterlevelse av drikkevannsforskriften, og skal kartlegge mulige farer forbundet med drikkevannets helsemessige trygghet og ha styring med punkter og prosesser som er kritiske, jf drikkevannsforskriften § 5 tredje og fjerde ledd.

Dette betyr at vannverket skal:

- Ha utført og dokumentert prøvetaking fra ledningsnettet i henhold til regelverkskrav og egen prøvetakingsplan.
- Ha rutiner for gjennomgang av mottatte prøvesvar, og for håndtering av avvikende resultat
- Ha dokumentasjon på at avvikende prøveresultat er fulgt opp.

Utfyllende kommentarer til kravpunkt:

Se på vannverkets innrapporterte prøveresultat i MATS for foregående år. Hvordan stemmer denne innrapportering med vannverkets egne rapporter?

Prøvene må tas ut på en måte som sikrer at de er representative, og ikke blir forurenset. Prøveuttak, transport og analyse av prøvene fra ledningsnett skal utføres med metoder angitt i drikkevannsforskriftens vedlegg pkt. 8 b. Analyser som inngår i enkelt og utvidet rutinekontroll skal være akkreditert, jf drikkevannsforskriftens vedlegg pkt. 8 a

Vannverket må sikre at laboratoriet har tilfredsstillende rutiner for rapportering av analyseresultat, herunder umiddelbar rapportering av analyseresultat som krever umiddelbar oppfølging.

Vannverket må ha et system for gjennomgang av mottatte prøveresultat, og intern kommunikasjon som sikrer at disse er kjent for alt berørt personale, og det må være et system for historisk arkivering som gjør at alle resultat er gjenfinnbare, og at alt berørt personale har tilstrekkelig tilgang til dette. Vannverket må ha tilstrekkelig oversikt over trender i vannkvalitet, både fra ledningsnettet samlet og fra de enkelte prøvepunkt.

Eksempel på funn og virkemiddelbruk

Dersom vannverkets utførte prøvetaking ikke etterkommer forskriftskravene mht. antall prøver, parametervalg og representativitet, skal det varsles vedtak for eksempel om at vannverket må etablere rutiner som sikrer at prøver tas i samsvar med regelverket. For mindre avvik fra regelverkskrav kan en vurdere å påpeke plikt.

For avvik som angår mer avgrensede forhold knyttet til metode for prøveuttak, transport, analysemetode, rapportering eller resultathåndtering, må det vurderes hvor alvorlig avviket er, og om det gir økt risiko for utrygt vann, i så fall må det varsles vedtak. For mindre avvik

fra regelverkskrav kan en vurdere påpeking av plikt. Hjemmel: drikkevannsforskriften § 5, tredje og fjerde ledd jf § 12 andre ledd jf vedlegg.

7. Opplysningsplikt til mottakerne av vannet

Krav i drikkevannsforskriften § 6 Opplysningsplikt til mottakerne av vannet

Vannverkseier skal ha relevant informasjon tilgjengelig for alle som ønsker det. Vannverkseier skal uoppfordret informere mottakerne av vannet hvis det kan være helsemessig risiko knyttet til det eller det ikke tilfredsstillende andre krav i forskriften.

Utdyping til kravpunktet

Vannverket har plikt til å informere abonnentene om forhold som kan ha betydning for vannets kvalitet eller leveranse, jf drikkevannsforskriften § 6 andre ledd. Rengjøring av ledningsnett kan gi ulemper for brukerne i form av grumsete og farget vann, og eventuelt også korte avbrudd i vannforsyningen.

Vannverkseier skal på eget initiativ gi informasjon om hendelser som kan ha helsemessig risiko for mottakeren og andre vesentlige endringer i vannkvaliteten.

Abbonentene skal holdes løpende orientert i tilfelle vannkvaliteten ikke fyller kravene i forskriften, det skal også i slike tilfeller informeres om hvilke forholdsregler som bør tas. Hva som ligger i løpende orientering avhenger av hvilken innvirkning problemet har på forsyningen til abonnenten (bortfall – daglig/ farge - når problemet oppstår og når det er løst).

Eksempel på funn og virkemiddelbruk

Dersom vannverket ikke har rutiner for å informere mottakerne om at det er fare for at vannet kan være helsefarlig eller at vannet har avvikende kvalitet, skal det varsles vedtak om at virksomheten skal utarbeide rutiner for varsling av mottakerne av vannet, hjemlet i drikkevannsforskriften § 6.

8. Opplysningsplikt og rapportering til tilsynsmyndighetene

Krav:

Drikkevannsforskriften § 7 Opplysningsplikt til tilsynsmyndighetene og vannverksregisteret

Vannverkseier plikter å gi Mattilsynet nødvendige opplysninger for å kunne føre tilsyn etter forskriften, i tillegg plikter vannverkseier å rapportere til sentrale register.

Matloven § 6: Forebygging av fare, varsling og iverksetting av tiltak

Vannverkseier har plikt til å varsle Mattilsynet umiddelbart ved forhold som kan gi mistanke om utrygt vann.

Matloven § 14 gir Mattilsynet anledning til å bestemme hvordan opplysningene skal gis, detaljeringsgrad og måten det rapporteres på.

Utdyping til kravpunktet

Mattilsynet skal varsles dersom analyseverdier er over grenseverdier i vedlegget til forskriften. Ved tiltakstype A skal Mattilsynet varsles umiddelbart, ved tiltakstype B og C skal Mattilsynet varsles så snart som mulig. Mattilsynet skal varsles umiddelbart ved alle forhold som kan gi mistanke om helsemessig utrygt vann. Dette gjelder ikke bare ved avvikende prøveresultat, men også andre forhold som kan indikere helserisiko, for eksempel ved mistanke om forurensing, svikt i vannbehandling, rapporter fra abonnenter om avvikende vannkvalitet, osv. Foreligger slik mistanke, skal vannverket ikke vente til prøvesvar foreligger før det varsles. Det kan varsles på ulike måter. Gjør dem oppmerksom på at det også finnes et skjema i skjemattjenesten "Meldepliktig hendelse" som kan brukes for innmelding til Mattilsynet.

Vannverkseier skal rapportere til Mattilsynets registre på den måten Mattilsynet bestemmer, det er også Mattilsynet som bestemmer hva det skal rapporteres på. Det er i dag krav om at vannverkseier rapporterer på Mattilsynets skjematjenester de data som etterspørres i skjemaet.

Vannverkseier skal melde til Mattilsynet endringer i forsyningen, minimum ved årlig innrapportering.

Eksempel på funn og virkemiddelbruk

Dersom vannverket ikke har rutiner for å informere Mattilsynet om at det er fare for at vannet kan være helsefarlig eller at vannet har avvikende kvalitet, skal det varsles om vedtak om at virksomheten skal utarbeide rutiner for varsling av Mattilsynet, hjemlet i drikkevannsforskriften § 7.

Dersom vannverket ikke rapporterer til Mattilsynet det Mattilsynet bestiller av rapporter kan det varsles vedtak om å rapportere til Mattilsynet på den måten Mattilsynet bestemmer, hjemlet i drikkevannsforskriften § 7 tredje ledd, jf matloven § 14.

9. Internkontroll

Krav i drikkevannsforskriften § 5 Ansvar for vann som leveres og internkontroll

Vannverkseier skal påse at det etableres og føres internkontroll for etterlevelse av drikkevannsforskriften. Internkontrollen skal tilpasses virksomhetens art og omfang. Vannverkseier skal kartlegge mulige farer forbundet med drikkevannets helsemessige trygghet og ha styring med punkter og prosesser som er kritiske.

Utdyping til kravpunktet

Eier av vannforsyningssystemet har ansvaret for vannet som leveres.

Vannet skal ved leveranse til mottaker være helsemessig trygt og ha gode bruksegenskaper. Det skal i tillegg være tilstrekkelig trykk til at bla.vanlig husholdningsutstyr fungerer etter hensikten.

Vannverkseier skal ha en internkontroll som er tilpasset ledningsnettets størrelse og drift. Internkontrollen skal sikre at vannverket etterlever drikkevannsforskriften. Vannverkseier skal ha kartlagt mulige farer forbundet med drikkevannets helsemessige trygghet og ha styring med kritiske punkter og prosesser.

Internkontrollkravet er ikke så utdypende som IK-Mat forskriften, men avviksregistrering og oppfølging av avvik er en sentral del av alle virksomheters kvalitetssikring og ber spesifikt om å få se hvordan vannverket har fulgt opp avvik på ledningsnettet.

Ved revisjonen ber vi om denne dokumentasjonen:

- Rutine for avvikshåndtering og korrigerende tiltak
- Vurdering av kritiske punkter i ledningsnettet (kartlegge mulige farer)
 - eks. materiale, alder, grunnforhold
 - kart over beliggenhet til ledningsnett og kummer

Styringen av kritiske punkter/prosesser kan dokumenteres ved driftsrutiner eller egne prosedyrer.

På bakgrunn av resultatene i kravpunktene over og samtaler under revisjonen, kan vi si at vannverket har styring med punkter og prosesser som er kritiske?

Vi ber også vannverket om å gjøre en vurdering av om eget IK-system oppfylder kravene i § 5 mhp kritiske punkter og oppfølging av avvik.

Eksempel på funn og virkemiddelbruk

Dersom vannverket ikke har rutiner for avvikshåndtering og korrigerende tiltak, varsles vedtak om at det etableres slike rutiner.

Dersom det ikke er gjort en kartlegging av mulige farer forbundet med vannets helsemessige trygghet i ledningsnett, varsles vedtak om å kartlegge mulige farer.

Dersom det ikke er etablert rutiner eller rutiner ikke etterleves i forhold til å ha styring med punkter og prosesser som er kritiske i ledningsnett, varsles vedtak om å etablere og etterleve rutiner som sikrer styring med kritiske punkter og prosesser. Hjemmel i drikkevannsforskriften § 5 tredje ledd.

10. Vannverkspersonalets kompetanse

Krav: Matlovens § 8 omhandler opplæring og kompetanse og sier at vannverket skal sørge for at enhver som deltar i aktivitet omfattet av matloven, har nødvendig kompetanse.

Utdyping til kravpunktet

Loven står over drikkevannsforskriften og dermed gjelder kravet også her.

Det er helt sentralt at vannverket kan vise til at de har tilstrekkelig kompetanse og forståelse for hvilke forhold som påvirker vannet negativt og som gjør at det ikke oppfyller formålet i drikkevannsforskriftens § 1.

Nødvendig kompetanse totalt sett:

- Grunnleggende kompetanse i hygiene
- Hvordan ha styring med punkter og prosesser som er kritiske.
- Vite hva som skjer ved feil drift og oppfølging og kunne sette inn rett tiltak
- Regelverk (det som her er ført tilsyn etter, herunder regelverket om beredskap)

Det er vanskelig å måle om et vannverk totalt sett har tilstrekkelig kompetanse. Som grunnlag for å si noe om kompetansen må dere benytte de andre kravpunktene og de observasjoner dere har gjort. Det vil si at alle observasjoner dere har skrevet ned (faktum i saken), positive og negative, gir grunnlaget for å mene noe om kompetansen.

- Som overordnet ledesnor mot rett konklusjon, bruker dere formålsparagrafene (§ 1) i matloven og drikkevannsforskriften.
- Deretter ser dere hva alle observasjonene sier.

Eksempel på funn og virkemiddelbruk

Mange avvik på de andre kravpunktene (som kan gi utrygt vann) viser oss at de ikke har tilstrekkelig kompetanse og det er behov for varsel om vedtak.

Det kan være behov for varsel om vedtak også selv om det bare er ett avvik på de øvrige kravpunktene, det er hvor alvorlig avviket er som er avgjørende. Eksempelvis er det alvorlig hvis vannverket ikke har kartlagt kritiske punkter på ledningsnett (Internkontroll). Da tenker vi ikke bare på om de kan fremvise en oversikt over kritiske punkter, men viser gjennom revisjonen at de ikke har noe forhold til og heller ikke drifter i forhold til at det faktisk finnes kritiske punkter som kan gi utrygt vann.

Eks på varsel om vedtak hjemlet i matlovens § 8.

Vannverket må øke sin kompetanse for å sikre at den leverer trygt vann til abonnentene. Som minimum må det utarbeides en skriftlig plan for kompetanseheving, som sikrer at nøkkelpersonell innen fristen, er kjent med og følger internkontrollen på følgende områder (kun eksempel); prøvetakingsplan, prøveuttak, vurdering av prøveresultat, ny oversikt over sårbare abonnenter og rutine for rengjøring av nettet.